

Arviointikertomus 2020

Mäntsälän kunta

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunnan toiminta ja tilintarkastus	4
1.1. Kokoonpano	4
1.2. Toiminnan tarkoitus ja tehtävät	4
1.3. Toiminta ja toimintamuodot	5
1.4. Arviointikertomuksen käsittelyprosessi	5
2. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi 2020	6
2.1. Strategiset tavoitteet	6
2.1.1. Kunnan talous	6
2.1.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	7
2.1.3 Kuntakonsernin talous	8
2.1.4 Tarkastuslautakunnan arvio talouden arviointimenettelyn kriteereiden täyttymisestä	9
2.2. Henkilöstö	11
2.3. Tavoitteet toimialakohtaisesti	11
2.3.1. Konsernipalvelut	11
2.3.2. Hyvinvointipalvelut	12
2.3.3. Vapaa-aikapalvelut	12
2.3.4. Hallintopalvelut	13
2.3.4. Elinkeinotoimi	13
2.3.4. Maaseututoimi	14
2.3.4. Pelastustoimi ja ympäristöpalvelut	14
2.3.5. Kuntakehityspalvelut	14
2.3.6. Kasvatus- ja sivistyspalvelut	15
2.3.7. Tekniset palvelut	16
2.3.7.1. Toimialan perusajatus	16
2.3.7.2. Talous	16
2.3.8. Investoinnit	16
2.3.9. Henkilöstö	17
3. Kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt	17
3.1 Nivos Oy	17
3.2 Mäntsälän Vuokra-asunnot Oy	18
3.3 Mäntsälän Jäähalli Oy	18
3.4 Mäntsälän Yrityskehitys Oy	19
3.5 Kiinteistö Oy Mäntsälän toimistotalo	19
4. Muut havainnot	19
5. Vuoden 2019 arviointikertomuksen vastineet	20
6. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle	20

1. Tarkastuslautakunnan toiminta ja tilintarkastus

1.1. Kokoonpano

Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuoden 2020 arvioinnissa:

Jäsen	Varajäsen
Eero Kokko, puheenjohtaja	Alexandre Boriouchkine
Emmi Tuomisto, varapuheenjohtaja	Jaana Arpalahti-Kolu
Raisa Ala-Lipasti	Merja Jussila
Jaakko Kyrö	Esko Tattari
Nico Saramo	Kari Kuisma

Tarkastuslautakunnan esittelijänä ja kokousten pöytäkirjanpitäjänä ovat toimineet BDO Auditor Oy:n vastuunalainen JHT-tilintarkastaja ja tarkastaja.

1.2. Toiminnan tarkoitus ja tehtävät

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten kuntalain 121 §:n nojalla (KunL 410/2015). Tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa ja kuntakonsernissa. Lisäksi tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava myös talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyttä. Kuntalain 125 §:n nojalla tarkastuslautakunnan tehtävänä on hankkia mahdollisesta tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä kunnanhallituksen lausunto.

Sen lisäksi, mitä kuntalaissa säädetään, tarkastuslautakunnan tehtävänä on valtuuston hyväksymän kunnan hallintosäännön perusteella seurata tilintarkastuksen toteutumista ja huolehtia tilintarkastuksen voimavarojen riittävydestä sekä tehtävä aloitteita ja esityksiä lautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen valvonnan yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

1.3. Toiminta ja toimintamuodot

Kuntalain perusteella talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet (KunL 110 §). Kunnanhallituksen on tilikaudelta laadittava kunnan ja kuntakonsernin tilinpäätös, johon kuuluvat kunnan ja konsernin tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus (KunL 113 §). Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta (KunL 115 §).

Tarkastuslautakunta on oman arviointisuunnitelman mukaan perehtynyt kunnan voimassa oleviin strategioihin, talousarvioon, toiminta- ja taloussuunnitelmaan sekä kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien päätöksiin sekä tilinpäätökseen ja henkilöstökertomukseen.

Kunnan palvelutuotantoon ja toimintaan tarkastuslautakunta on perehtynyt haastattelemalla toimielinten jäseniä, johtavia viranhaltijoita ja henkilökuntaa. Toimintaan liittyviä tietoja ovat tarkastuslautakunnan jäsenet saaneet myös kuntalaisilta. Tarkastuslautakunta on seurannut tavoitteiden toteutumista osavuosisikatsauksista. Arvioinnissa on hyödynnetty myös tilintarkastajan raportointia. Vaalikaudelle 2017–2021 valittu tarkastuslautakunta on vuonna 2020 kokoontunut 12 kertaa. Lisäksi arviointityötä on jatkettu vuoden 2021 aikana 5 kokouksessa.

Kunnan tilintarkastajana on toiminut tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy. Vastuullisena tilintarkastajana on vuoden 2020 osalta toiminut CCSA, CFE, CIA, CISA, JHT, KHT, LPEC Piia-Tuulia Rauhala. Avustavana tarkastajina ovat toimineet tarkastajat Varpu Vilkkonen ja Niina Ahlgren.

1.4. Arviointikertomuksen käsittelyprosessi

Tarkastuslautakunta suosittaa seuraavaa arviointikertomuksen käsittelyprosessia:

- Arviointikertomuksen esittely valtuustolle
- Arviointikertomuksen hallituskäsittely, jossa tarkastuslautakunnan suositukset annetaan toimeksi eri hallintokunnille
- Suositusta koskevien asioiden lautakuntakäsittely, jos suositusta koskevalle asialle on lautakunta tai muu valmisteleva luottamushenkilöelin
- Vastineet tarkastuslautakunnalle ja kunnanhallitukselle syyskuun loppuun mennessä
- Vastineet valtuuston kokoukseen 18.10.2021.

2. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi 2020

2.1. Strategiset tavoitteet

Tarkastuslautakunta on vuoden 2020 arviointityötä tehdessään kuullut eri hallinnonalojen johtavia viranhaltijoita arvioidakseen kuntastrategian toteutumista ja käynyt läpi vuoden 2020 tilinpäätöksen. Tarkastuslautakunta on arvioinut tilinpäätöksen hallinnonaloittain kirjattujen tavoitteiden toteutumista. Toimialakohtaisten tavoitteiden toteuman arviointia käsitellään yksityiskohtaisemmin luvussa 2.3.

Mäntsälän kunnan kuntastrategia on astunut voimaan 1.1.2017. Strategia on laadittu vuoteen 2025.Toimenpidesuunnitelmat ovat tehty vuosille 2017 - 2019. Strategia ja toimenpidesuunnitelmat ovat syytä päivittää ajantasalle.

2.1.1. Kunnan talous

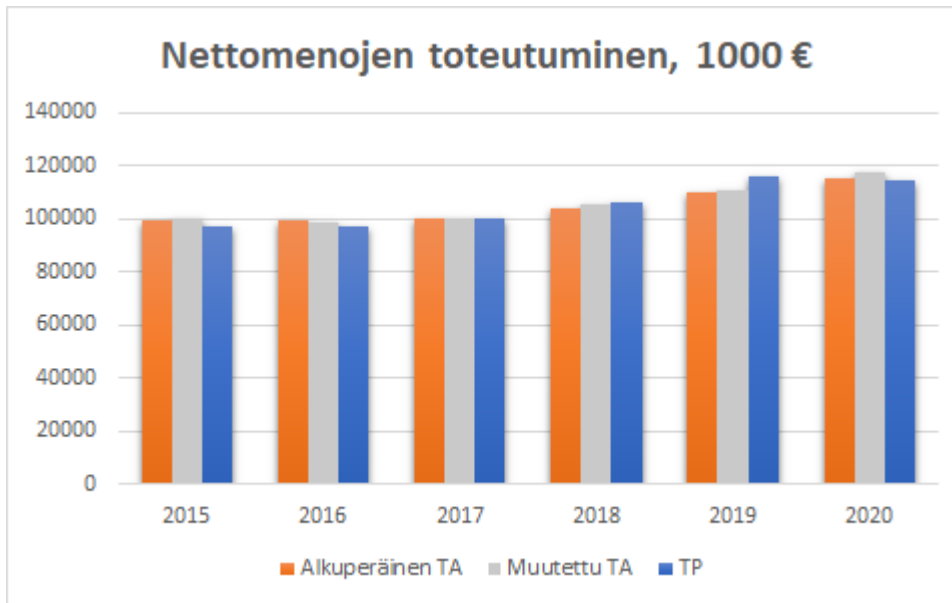
Mäntsälän tilinpäätös toteutui vuonna 2020 0,8 milj. euroa muutettua budjettia heikommin. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna tulos oli huomattavasti parempi. Mäntsälän kunnan tilikauden tulos oli 0,9 milj.euroa ylijäämäinen (vuonna 2019 8,3 milj. euroa alijäämäinen). Hyvän tuloksen pääasiallinen syy oli valtion antamat tukitoimet covid-19 -pandemian kustannuksiin. Kunnallisveron kertymä kasvoi ja yhteisöverotuotot kehittyivät arviota paremmin. Toimintakate kuitenkin heikkeni 1,1 milj. euroa (1 %) edelliseen vuoteen nähden. Vuosikate 14 milj.euroa palasi positiiviseksi, edellisenä vuonna vuosikate oli -1,3 milj. euroa, joten muutos oli 15,1 milj.euroa.

Tarkastuslautakunta on vertaillut alla olevassa taulukossa kunnan keskeisten tunnuslukujen kehitystä edelliseen vuoteen.

Talouden keskeiset tunnusluvut			
Tunnusluku	2020	2019	Kehitys edelliseen vuoteen
Vuosikate poistoista, %	107	-18	
Omavaraisuusaste, %	55,4	55,3	
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	73,0	79,4	
Taseen ylijäämä €/asukas	3405	3368	
Lainat €/asukas	4288	3950	
Laskennallinen lainanhoitokate	1,2	*	
Kassan riittävyys, pvm	30	0,4	
Investointien tulorahoitus, %	406,4	-12,5	

* Lainanhoitokatteen laskutapa muuttunut, siksi ei ole 2019 vuoden tietoa

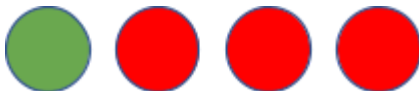

Kunnan nettomenot (toimintakate) ovat vuosina 2015-2020 kehittyneet seuraavasti:

Kunnan nettomenot ovat vuosina 2015-2016 toteutuneet talousarviota paremmin. Vuoden 2017 nettomenot toteutuivat lähes talousarvion mukaisena ja vuosina 2018-2019 selvästi alkuperäistä talousarviota heikompina. Vuoden 2020 toteutuma on talousarviota parempi. Vuosien 2018-2019 kehityssuunta eli kunnan toimintamenojen liian voimakas kasvu suhteessa verotulojen ja valtionosuuksien kehitykseen pysähtyi vuoden 2020 hyvän tuloksen johdosta. Kunnan nettomenot ovat kasvaneet n. 18 % vuodesta 2015. Verotulot ja valtionosuudet yhteensä ovat kasvaneet vain n. 17 % vuodesta 2015.

2.1.2 Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunta on arvioinut kunnanvaltuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista seuraavassa taulukossa. Arvioinnissa on käytetty värisymboleita, joiden perusteella neljä täysin vihreää ympyrää merkitsee, että toimiala on saavuttanut tavoitteensa kokonaan.

Toimiala	Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteiden toteutumisesta	Tarkastuslautakunnan kommentit
Konsernipalvelut		+ kunnan asukasmäärä nousi hieman jo toisena vuotena peräkkäin + talousarvion määrärahoissa pysyttiin lukuunottamatta Keusotea + toimintakate oli positiivinen - kuntakonsernin tulos oli positiivinen kertaluonteisten erien takia - Keusoten perusterveydenhuollon kustannukset ylittyivät reilusti - velkamäärän kasvu jatkui - kaikki tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen liittyvät asiakirjat eivät valmistuneet ajoissa
Kuntakehityspalvelut		+ tonttikauppa kävi hyvin - toimiala ei pysynyt alkuperäisessä talousarviossa - covid-19 -pandemia aiheutti haasteita
Kasvatus- ja sivistyspalvelut		+ Talousarvion tavoitteet ylitettiin + Perusopetus sopeutui pandemiatilanteeseen nopeasti - Kehityshankkeita lykättiin
Tekniset palvelut		+ Investoinnit toteutuivat pääsääntöisesti suunnitelmien mukaisesti. + Kiinteistöjen tasearvot on päivitetty.

Yhteenvedona voidaan todeta, että verotulojen väheneminen ja Keusoten kustannusten ylitys olivat merkittävimmät tekijät talousarvion tavoitteiden alituksessa. Toimialakohtaisten tavoitteiden asettelussa tulee kiinnittää huomiota tavoitteiden yhdenmukaisuuteen ja mitattavuuteen. Lisäksi tavoitteiden tulee olla johdettavissa kuntastrategiasta.

2.1.3 Kuntakonsernin talous

Kuntakonsernin tilinpäätöksen tunnusluvut ovat parantuneet edellisestä vuodesta. Konsernin lainakanta kuitenkin kasvoi edellisvuodesta 5 milj. euroa ollen vuoden 2020 lopussa 198 milj. euroa

(v. 2019 vuonna 194 milj. euroa). Konsernin omavaraisuusaste on 23,2 % (2019: 22,9 %) ja suhteellinen velkaantuneisuus 99,9 % (2019: 100,9 %).

Konsernin velkaantuminen on kuitenkin jatkunut edelleen. Konsernin taseessa on kertynyttä ylijäämää (26,3 milj.euroa), ylijäämä vahvistui edellisestä vuodesta konsernin tuloksen 3,0 milj. euroa verran.

2.1.4 Tarkastuslautakunnan arvio talouden arviointimenettelyn kriteereiden täyttymisestä

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan kuntalain 118 §:n mukaan käynnistää, mikäli määrätty kuntaa tai kuntakonsernia koskevat tunnusluvut täyttyvät. Arviointimenettely voidaan käynnistää, mikäli yksikin kolmesta säädetyistä (1-3) kriteeristä täyttyisi. Tarkastuslautakunta on tarkastellut Mäntsälän kunnan taloudellista asemaa suhteessa arviointimenettelyn käynnistäviin kriteereihin.

<p>1. Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää kolmessa vuodessa TAI</p>	<p>✓ Kunnan taseessa on kertynyttä ylijäämää 70,8 miljoonaa euroa.</p>
<p>2. Asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltävässä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa TAI</p>	<p>✓ Konsernitaseessa on vuodelta 2020 1 266 /asukas sekä vuodelta 2019 1 117 476/asukas ylijäämää.</p>
<p>3. Kunnan rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan ja kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet seuraavat raja-arvot:</p> <p>a) kuntakonsernin vuosikate on ilman kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta negatiivinen</p> <p>b) kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti</p> <p>c) asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla</p> <p>d) kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia</p>	<p>✓ Konsernin vuosikate ei ole 2020 tai 2019 negatiivinen.</p> <p>Kunnan tuloveroprosentti oli 20,50 % (keskimääräinen tuloveroprosentti kunnissa 19,97 %).</p> <p>✓ Konsernin lainat €/asukas olivat 9 549 euroa. Kuntakonsernien asukaskohtainen lainamäärä vuonna 2019 oli 7 081 euroa/asukas.</p> <p>Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus ylittää 50 %.</p>

Kunnan kannalta suurimpana riskinä tällä hetkellä on kohdan 3 eli kuntakonsernin rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta mittaavien kriteerien täyttyminen. Talouden arviointimenettelyn kriteereitä on uudistettu 1.3.2019 voimaan tullessa lakimuutoksessa. Uudistuneissa rahoitusta ja vakavaraisuutta kuvaavissa kriteereissä huomioidaan muun muassa kuntakonsernin vuokravastuut lainamäärän lisäksi:

- asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 %.

Sekä konsernin vuosikate % poistoista -tunnusluvun arvo konsernin negatiivisen vuosikatteen sijasta.

- kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on 113,9 % eli ylittää 80 prosenttia.

Uusia raja-arvoja sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella.

Uudistuneet kriteerit on syytä ottaa kunnan talouden hoidossa huomioon.

2.2. Henkilöstö

Tarkastuslautakunta on pyytänyt henkilöstökertomusta arviointia varten. Henkilöstökertomusta ei ole toimitettu tarkastuslautakunnalle ajoissa. Kuntalain 124§ mukaan tarkastuslautakunnalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada kunnan viranomaisilta tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina arviointitehtävän hoitamiseksi.

Mäntsälän kuntastrategiassa on yhtenä strategisena tavoitteena osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön varmistaminen.

Tarkastuslautakunta ei ole materiaalin myöhäisen valmistumisen vuoksi voinut arvioida kunnan strategisten tavoitteiden toteutumista henkilöstön osalta.

2.3. Tavoitteet toimialakohtaisesti

2.3.1. Konsernipalvelut

Konsernipalvelut ylitti muutetun talousarvion toimintakatteen 1,2 milj. eurolla, joka johtui pääasiassa siitä, että sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset ylittivät muutetun talousarvion 1,7 milj. eurolla. Keski-Uudenmaan Sote -kuntayhtymän perusterveydenhuollon kustannusten ylitys Mäntsälän osalta oli 4,5 miljoonaa. Vastaavasti Mäntsälän erikoissairaanhoidon kustannukset jäivät 2,5 milj. euroa alle budjetoidun. Yhteistyössä Keusoten kanssa on koettu hankaluuksia.

Kunnan asukasmäärä ei kasvanut odotusten mukaisesti. Konsernin yhteinen markkinointiryhmä on laatinut työsuunnitelman uusien asukkaiden houkuttelemiseksi.

Tarkastuslautakunta edellyttää, että kaikessa päätöksenteossa on kiinnitettävä huomiota talousvaikutusten arviointiin ja seurantaan. Kunnan velkaantuminen tulee saada hallintaan ja luottamushenkilöille tulee toimittaa säännöllistä tietoa talouden seurannasta.

Tarkastuslautakunta pitää positiivisena sitä, että uusien asukkaiden hankintaan on kiinnitetty enemmän huomiota ja katsoo, että työtä tulee jatkaa ja suunnitelma tulee toteuttaa.

Vuoden 2020 ostolaskuja ei ole julkaistu Kuntaliiton suosituksen mukaisesti, kuten aiempina vuosina on toimittu. Tarkastuslautakunta pitää ostolaskujen julkisuutta tärkeänä asiana hyvän hallinnon julkisuusperiaatteen noudattamiseksi.

2.3.2. Hyvinvointipalvelut

Sosiaali- ja terveyspalveluiden siirryttyä Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymälle kunnalle jäi vastuu huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveyden edistämisestä. Hyvinvointilautakunta toimii osana konsernipalveluita. Hyvinvointilautakunta vastaa kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveyden edistämisestä, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluista, sekä museo- ja matkailupalveluista.

Hallintosäännössä hyvinvointilautakunnan yhtenä tehtävänä on seurata Keski-Uudenmaan Sote-kuntayhtymän palvelujen laatua ja vaikuttavuutta ja antaa tässä roolissa lausuntoja yhtymälle sekä kunnanhallitukselle sen omistajaohjaus tehtävän toteuttamiseksi.

Tarkastuslautakunta on jo vuoden 2019 arviointikertomuksessa kiinnittänyt huomiota hyvinvointilautakunnan ja Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymän välisen yhteistyön haasteisiin jotka ovat edelleen ratkaisematta. Tarkastuslautakunta edellyttää, että hyvinvointilautakunnan rooli Keusoten valvojana otetaan riittävällä painoarvolla huomioon kunnan päätöksenteossa ja että seuranta tehtävän toteutuksesta laaditaan selvitys tarkastuslautakunnalle.

Tavoitteena on ollut vakiinnuttaa hyvinvointityön rakenteet osaksi strategiaa ja vuosikelloa, jotta kuntalaisten kokonaishyvinvointi kasvaa. Tavoitteeseen ei ole päästy, koska pandemiavuosi on karsinut paljon kunnan sekä myös järjestöjen lähipalveluita. Kuntalaisten pahoinvointi on lisääntynyt. Etäopetuksen vaikutukset lasten ja nuorten selviytymiseen ovat vielä arvioitavana. Poikkeustilanne palveluiden osalta jatkuu.

Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä, että kuntalaisten hyvinvointiin kiinnitetään poikkeuksellisen vuoden jälkeen suurempaa huomiota. Hyvinvoinnin kehittymistä tulisi raportoida laajemmin. Tavoitteiden arvioinnissa mainittua hyvinvoinnin kehittymisen tiivistelmää ei löydy tilinpäätösasiakirjan teksti-osiosta.

2.3.3. Vapaa-aikapalvelut

Talousarviossa vapaa-aikapalveluiden toimintatuottojen määrä ylittyi toimintaan saatujen avustusten myötä. Maksutuottojen kertymä sen sijaan jäi talousarviosta 56,78 prosenttia, covid-19 -pandemian estäessä normaalin toiminnan

Vapaa-aikapalveluiden suhteen vuonna 2020 iso osa toiminnallisista tavoitteista jäi toteutumatta pandemian aiheuttaman poikkeuksellisen tilanteen vuoksi. Lähes kaikki suunnitellut liikunta ja muut tapahtumat jäivät toteutumatta. Covid-19 -pandemian vuoksi ryhmätapaamisia ei ole voinut järjestää, mutta yksilötapaamisiin ja etäyhteydellä tapahtuviin tapaamisiin on panostettu.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota, että vapaa-aikapalveluiden tavoite olla joustava ja uusiin toimintatapoihin mukautuva organisaatio, on toteutunut.

2.3.4. Hallintopalvelut

HR ja palkanmaksupalvelut ulkoistettiin Sarastia Oy:lle. Ulkoistus aiheutti muutoksia henkilöstöhallinnon tehtäviin. Taloushallinnon raportointi toimii automaattisesti ja täyttää valtionhallinnon ja automatisoidun talousraportoinnin vaatimukset.

Tietohallinnossa panostettiin henkilöstön osaamiseen kehittämiseen nopeilla tietoiskuilla. Kunnan tietohallintostrategia hyväksyttiin joulukuussa 2020. Kuntalaisten palaute liittyen kunnan tarjoamiin tietoteknisiin palveluihin on jäänyt keräämättä ja käsittelemättä.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääasiassa toteutuneet strategian mukaisesti, lukuun ottamatta sosiaali- ja terveyspalveluita.

Suurimmiksi riskeiksi toimintakertomuksessa nostetaan

- 1) Mäntsälän kunnan talouden tasapaino. Konsernivelka vuokravastuineen on vuonna 2020; 11 249 euroa/as
- 2) Kunnan strategian toteutuminen. Varautuminen toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin riittävän nopeasti.
- 3) Sopimushallinnan, tietosuojan ja tietoturvallisuus ajantasaisuus

Tarkastuslautakunta toteaa, että riskienhallinnan kehittämistä tulee edelleen jatkaa. Riskienhallintaa tulee tehdä kokonaisvaltaisesti ja kaikilla hallinnon tasoilla koko konsernissa, suunnitelmat ja toimenpiteet on dokumentoitava kattavasti.

Tietohallintostrategian osalta todetaan, että digitaalisten palveluiden laatua kuntalaisten näkökulmasta tulee tarkkailla ja kehittää jatkuvasti.

2.3.4. Elinkeinotoimi

Elinkeinopalveluiden menot pysyivät talousarvion kehyksissä, mutta tuotot jäivät jonkin verran budjetoidusta

Elinkeinotoimi sisältää kunnan maksuosuuden kunnan elinkeino- ja markkinointipalvelujen hoitamisesta Mäntsälän Yrityskehitys Oy:ssä. Lisäksi tulosalueelle kuuluvat työllisyyspalvelujen ml. kunnan työllistämistukirahat, Mäntsälä-lisä yrityksille ja yhdistyksille, kesätyöllistäminen sekä maahanmuuttajien kotouttaminen.

Elinkeino- ja markkinointipalveluiden palveluiden hoitaminen on siirretty Mäntsälän Yrityskehityksen vastuulle.

2.3.4. Maaseututoimi

Mäntsälän kunta huolehtii yhteistoimintasopimuksen mukaisesti maaseutuhallinnon, Keski-Uudenmaan maaseutuhallintopalvelujen järjestämisestä Askolan, Hyvinkään, Järvenpään, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten ja Tuusulan kuntien/kaupunkien alueella. Ruokaviraston ja kunnan välisessä maksajavirasto -sopimuksessa on määritelty yhteistoiminta-alueille palvelutavoitteet. Palvelu- ja taloustavoitteet on saavutettu ja kuluja on onnistuttu pienentämään arvioidusta. Sähköisen asioinnin lisääminen ja sähköisten palveluiden laajentaminen on edennyt hyvin.

2.3.4. Pelastustoimi ja ympäristöpalvelut

Pelastustoimi toimii Vantaan kaupungin hallinnossa ja ympäristöpalveluista vastaa Keski-Uudenmaan ympäristökeskus.

Talouden- ja toiminnan tavoitteet ovat toteutuneet pelastustoimessa ja ympäristöpalveluissa suunnitellulla tavalla. Pelastustoimen kustannusten ylitys johtuu kustannuspaikalle on kirjatuista kunnan suojarustehankinnoista.

2.3.5. Kuntakehityspalvelut

Kuntakehityspalveluiden palveluajatuksena on rakennustoiminnan ohjaus ja valvonta, kuntakehityksestä vastaaminen, kaavojen laatiminen sekä yhdyskuntarakenteen kehittäminen. Kaavoituksen tavoitteena on turvallisen, terveellisen, hyvän ja toimivan elinympäristön aikaansaaminen.

Talouden suhteen jäätin jonkin verran alkuperäisestä tavoitteesta, sillä toimintatuottoja saatiin vähemmän kuin oli arvioitu. Tämä johtui pääosin siitä, että isoja rakennushankkeita ei tullut luvitukseen. Lupamäärät olivat lähes ennallaan, mutta pienten kohteiden tuottama tulo ei vastaa isoista hankkeista saatuja tuloja. Kulut jäivät myös alle odotetun tason, mutta eivät vastaavassa

suhteessa kuin tulojen alitus. Kokonaisuutena toimintakate oli -0,6 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2019 tasoa. Alkuperäisessä vuoden 2020 talousarviossa toimintakate oli -0,4 milj.euroa.

Toiminnallisten tavoitteiden suhteen viivästyksiä aiheutti pandemiatilanne, joka vaikeutti tiettyjen hankkeiden toteuttamista ja vaatii toimintatapojen hiomista. Kaavoitushankkeiden laajat lisäselvitystarpeet ovat samoin pidentäneet aikatauluja.

Tonttikauppa on käynyt vuonna 2020 hyvin. Oikea-aikaisella ja riittävällä sekä oikein suunnatulla kaavoituksella on pyritty tukemaan kunnan tavoitetta väkiluvun kasvattamisen suhteen. Mäntsälän väkiluku on kasvanut lievästi useamman vuoden ajan.

Tarkastuslautakunta toteaa, että huomioiden muutokset toimintaympäristössä ja ulkopuolisten tekijöiden aiheuttamat haasteet kuntakehityspalveluiden toimiala on pystynyt edistämään hankkeidensa eteenpäinviemistä ja kuntastrategiassa määriteltyjä tavoitteita suhteellisen hyvin.

2.3.6. Kasvatus- ja sivistyspalvelut

Tarkastuslautakunnan varapuheenjohtaja ei ole jäävinä osallistunut kasvatus- ja sivistyspalveluiden toiminnan arviointiin. Toimialan vuotta leimasivat covid-19 -pandemian aiheuttamat yllättävät muutokset toimintaympäristössä. Niistä huolimatta toimialan voidaan katsoa suoriutuneen tehtävistään hyvin.

Toimiala alitti talousarvionsa toimintavuonna. Toimintakatteen toteuma oli noin 46,4 milj. euroa kun talousarvio oli 48,2 milj. euroa. Toimialan tulosalueista hallintopalvelut pysyivät talousarvion tavoitteissa opetuspalveluiden toimintakatteen alittaessa talousarvion noin 0,4 milj. eurolla. Varhaiskasvatuksen toimintakate jäi selvästi (1,5 milj. euroa) talousarvion alle pienempien toimintakulujen takia. Alitus johtuu pääosin hoitopäivien määrän vähenemisestä. Elinikäisen oppimisen tulosalue pysyi tavoitteissaan toimintakatteen osalta..

Varhaiskasvatuksen tulosalueella suurin tekijä oli hoitopäivien väheneminen. Kokopäiväisten osalta hoitopäivät vähenivät 20% ja osapäiväisen osalta jopa 43%. Saviahon päiväkotia suljettiin 1.8.2020 ja lasten varhaiskasvatus järjestettiin Hyökännummen päiväkodissa. Esiopetus suunnitelman päivitys hyväksyttiin huhtikuussa ja suunnitelma otettiin käyttöön elokuussa 2020.

Opetuspalveluiden tulosalueella hyväksyttiin päivitetty opetussuunnitelma. Perusopetuksen oppilasmäärät toteutuivat pääosin suunnitelmien mukaan. Covid-19 -pandemia aiheutti paljon äkillisiä muutostarpeita käytännön opetustyössä. Tämän seurauksena kehityshankkeita lykättiin ja pyrittiin keskittymään perustehtävään. Toimintakulttuurin kehittämistyötä jatkettiin.

Elinikäisen oppimisen tulosalueella pandemian vaikutus näkyi myös selkeästi. Kansalaisopiston toiminta supistui merkittävästi vaikkakin osa kursseista pystyttiin toteuttamaan etänä. Kirjasto oli suljettuna covid-19 -pandemian takia pari kuukautta ja palveluita rajoitettiin useiden viikkojen ajan touko- ja joulukuussa.

Tarkastuslautakunta kiittää kasvatusta- ja sivistyspalveluita taloudellisissa tavoitteissa pysymisestä sekä toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisesta covid-19 -pandemiasta huolimatta.

2.3.7. Tekniset palvelut

2.3.7.1. Toimialan perusajatus

Teknisten palvelujen tehtävänä on huolehtia kunnan toimitilojen ylläpidosta ja rakentamisesta, kuntatekniikan, talousmetsien, maan- ja lumenkaatopaikoista, liikuntapaikkojen sekä puistojen ja yleisten alueiden rakentamisesta ja ylläpidosta sekä avoimesta joukkoliikenteestä. Lisäksi hoidetaan toimielimien (lautakunta ja sen jaos) valmistelutehtävät, sekä huolehditaan palvelukeskuksen talous-, hallinto-, ja henkilöstöasioiden hoitamisesta. Teknisten palvelujen toiminta-ajatuksena on kehittää kuntaa tuottamalla yhdyskunta- ja tekniset palvelut kuntalaisille tehokkaasti, taloudellisesti ja tasapuolisesti huomioiden ympäristön laatu ja arvot.

2.3.7.2. Talous

Tekniset palvelut alitti toimintakatteensa talousarvion 1,7 milj. eurolla. Toimitilapalveluiden budjetti alittui 1,2 milj. eurolla ja ruoka- ja siivouspalvelujen budjetin alitus oli 0,3 milj. euroa. Merkittävin syy budjetin alittumiselle oli toimitilapalveluiden kiinteistönhoidon ja kunnossapidon toimintakulujen 1,3 milj. euron säästö. Covid-19 -pandemia luonnehti myös teknisten palvelujen vuoden 2020 toimintaa: kiinteistöjä käytettiin vähemmän, mutta siivousta tehostettiin. Lisäksi kesällä 2020 Saviahon päiväkodin toiminta päättyi.

Kunnan poistosuunnitelma päivitettiin. Vuoden 2020 tilinpäätökseen kunta teki lisäpoistoja yhteensä 5,1 milj. euron arvosta. Rakennusten ja muiden teknisten palvelujen alaan kuuluvien omistuksien tasearvoja on näin muutettu.

Tarkastuslautakunta katsoo, että talousarvion lukujen ja toteutuneiden lukujen ero selittyy pääasiassa vuoden 2020 tartuntatautilanteen poikkeusoloilla.

Tarkastuslautakunta toteaa hyvänä asiana, että poistosuunnitelma on päivitetty ja kiinteistöjen tasearvoja on saatu tilinpäätökseen ajan tasalle.

2.3.8. Investoinnit

Yksittäisten hankkeiden osalta tapahtui budjetin ylityksiä, mutta kokonaisuudessaan investointibudjetti alittui noin 0,5 milj. eurolla.

Merkittävimmät vuonna 2020 toteutuksessa olleet investointikohteet olivat päiväkotia Amandan uudisrakennus (0,2 milj. euroa), Ehnroosin koulu (leasing-rahoitus), rakennusten korjaustyöt sekä kunnallistekniikan hankkeet (yhteensä 2,8 milj. euroa), joihin lukeutuvat muun muassa rautatieaseman pysäköintialue, Sälinkääntie, Linjatie, Rauhanmäen ja Lempivaaran alueet sekä teiden päällystystyöt. Teknisten palvelujen toimialalle ei tehty määrärahamuutoksia 2020.

Ehnroosin kouluhankkeessa tehtiin vuoden aikana kilpailutuksia, urakkasopimus ja aloitettiin rakennustyöt. Hanke eteni vuoden 2020 aikana aikataulun mukaisesti ja rakennuksen peruskivi muurattiin. Uuden Koskenrannan päiväkotin Amandan suunnittelu alkoi ja hanke etenee rakennusvaiheeseen vuonna 2021.

Vesiliikuntakeskukselle on tehty selvityksiä vuonna 2020. Rakennuksen sijainnista ei ole vielä päätöstä. Hanke on aikataulutettu alkamaan 2026.

Vuonna 2020 tehtiin lisäksi Myllymäen ja Hepolan koulujen tarveselvityksiä. Kunnantalon julkisivutöiden tarjoukset ylittivät määrärahan ja urakka siirrettiin vuodelle 2022. Irtaimistohankintojen määrärahoista suurin osa siirrettiin sisäilmakorjauksiin ja vajaa puolet jäi käyttämättä. Säästöä tuli myös siitä, kun kyläläiset rakensivat Ohkolan koululle uuden leikkialueen talkoilla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2020 investoinnit toteutuivat pääsääntöisesti suunnitelmien mukaisesti.

2.3.9. Henkilöstö

Vuonna 2020 teknisissä palveluissa oli 109 työntekijää. Vakituisten työntekijöiden määrä laski kuudella edellisestä vuodesta. Määräaikaisten määrä taas nousi kuudella, nostaten määräaikaisten osuuden työntekijöistä 20 prosenttiin. Alan luonteesta johtuvien tuki- ja liikuntaelinsairauksien vuoksi teknisten palveluiden työntekijöillä on yhä kunnan toimialoista eniten sairauspoissaoloja, mutta toimialan useita vuosia jatkunut sairauspoissaolojen vähenemisen trendi jatkui jälleen. Poissaoloja oli toimialalla 15,01 kp/hlö vuonna 2020 (kunnan keskiarvo 10,88).

3. Kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt

3.1 Nivos Oy

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja ei ole jäävinä osallistunut Nivos Oy:n toiminnan arviointiin. Yhtiön toimiala on sähkö-, lämpö- ja kaasuliikelaitostoiminta sekä sähkön, lämmön ja kaasun tuotanto, hankinta ja siirto ja niihin liittyvä kauppa, muu energialiiketoiminta, vesiliikelaitostoiminta, tietoliikennetoiminta, sekä niihin liittyvä hyödykkeiden, tuotteiden, tarvikkeiden ja palveluiden valmistus, kauppa, asennus ja urakointi ja muu liike- ja palvelutoiminta.

1.1.2020 astui voimaan Nivos Energian osittain jakautuminen. Osittaisjakautumisessa Nivos energiasta siirtyi kaukolämpöverkosto Nivos Vesi ja Lämpö Oy:öön ja sähkö-, kaasu- ja valokuituverkostot Nivos Verkot Oy:öön. Nivos Palvelut Oy:öön siirtyi osittaisjakautumisessa käyttö-, urakointi-, ja asennuspalvelut.

Toimintakausi 2020 on ollut yhtiölle varsin vakaa. Toimintaympäristössä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Vuoden 2020 merkittävin tekijä on ollut covid-19 -pandemian puhkeaminen

keväällä. Pandemialla ei kuitenkaan ole ollut merkittävää vaikutusta Nivos-konsernin toimintakykyyn.

Investointeja Nivos -konsernissa oli vuonna 2020 9,5 miljoonaa euroa.

Nivos-konsernin palveluksessa tytäryhtiöineen oli vuonna 2020 keskimäärin 81 henkilöä.

Nivos-konsernin kokonaisliikevaihto oli yhteensä 25,1 miljoonaa euroa. Vuonna 2019 Nivos-konsernin liikevaihto oli 33,5 miljoonaa euroa. Molemmista tuloksista on eliminoitu yritysten keskinäiset kaupankäynnit. Liikevaihdon pieneneminen johtuu suurelta osalta komissiosopimuksesta sähkön myynnissä. Liikevoitto oli 826 tuhatta euroa. Tilikauden tappio 1,2 miljoonaa euroa. Oman pääoman tuottoprosentti oli -4,6%. Omavaraisuusaste ilman liittymismaksuja 16,2%, liittymismaksujen kanssa 31,7%. Nivos-konsernilla ulkopuolista velkaa oli vuoden 2020 lopussa noin 90 miljoonaa euroa.

3.2 Mäntsälän Vuokra-asunnot Oy

Mäntsälän vuokra-asunnot Oy:n toiminnan tavoiteena on ollut toteuttaa Mäntsälän kunnan asunto-ohjelman 2017-2020 strategisia tavoitteita, joissa on huomioitava ihmisten eri elämänvaiheet, esteettömyys ja energiatehokkuus. Tilikauden tulos 31.12.2020 osoittaa ylijäämää n. 463 000 euroa. Velkaa Vuokra-asunnot Oy:llä oli vuoden 2020 lopussa noin 27 miljoonaa euroa.

Tilikauden 2020 aikana Mäntsälän Vuokra-asuntojen palveluksessa oli keskimäärin kolme henkilöä. Henkilöstön määrä on pysynyt samana.

Alkuvuonna 2020 Mäntsälän vuokra-asunnot Oy:llä oli 431 asuntoa. Vuoden lopussa asuntojen määrä oli 402 kpl. Asuntojen vuokrausaste vuonna 2020 oli 99,16%. Asuntojen hakijoiden määrä oli 81. Edellisenä toimintakautena hakijoita oli 139. Asuntojen vaihtuvuus oli 23,84%.

Häätöjen määrää on saatu pysymään maltillisena asumisneuvonnan myötä. Asumisneuvonnassa panostetaan ennaltaehkäisevään työhön asumisen ongelmien vähentämiseksi. Häätöjä toteutui vuonna 2020 kolme. Edellisenä vuonna häätöjen määrä oli kaksi.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota, että vuokra-asuntojen talous on parantunut. Positiivista on myös vuokrausasteen nousu ja häätöjen määrän pysyminen maltillisena.

3.3 Mäntsälän Jäähalli Oy

Mäntsälän Jäähalli Oy:n liikevaihto oli 0,2 milj. euroa vuonna 2020. Liikevaihto kasvoi hieman edellisvuodesta, jolloin halli oli rakennustöiden vuoksi suljettuna lähes seitsemän kuukautta. Vuonna 2020 jäävuorojen käyttöaste oli lähes 100 % ja kävijäkertoja kertyi lähes 63 000. Toiminta jäi silti tappiolliseksi, sillä pandemia rajoitti hallin aukioloa myös tilikaudella. Talousvaikeuksien johdosta on aloitettu selvitystyö yhteistyössä kunnan kanssa. Tilikauden aikana järjestettiin osakeanti, jota jatkettiin maaliskuun 2021 loppuun saakka.

Mäntsälän Jäähalli Oy:n rakennushankkeen toisen jäähallin ja siihen liittyvien oheistilojen edellisenä vuotena alkanut rakennushanke eteni tilikauden aikana, mutta oli edelleen kesken tilikauden vaihtuessa. Laajennushankkeen odotetaan valmistuvan keväällä 2021.

Velkaa oli tilinpäätöshetkellä 5,97 milj. euroa. Mäntsälän kunta on takaajana rakennushankkeen lainoituksessa 5,67 milj. euron osalta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että covid-19 -pandemiatilanne on vaikeuttanut jäähallin taloudellista tilaa merkittävästi. Rakennushankkeeseen liittyy tyypillisiä taloudellisia ja toiminnallisia riskejä.

3.4 Mäntsälän Yrityskehitys Oy

Covid-19 -pandemia muutti ja muuttaa merkittävästi toimintaympäristöä alkuvuonna 2020 ja vaikutti huomattavasti lisääntyneeseen yritysneuvontaan. Painopiste oli olemassa olevien yritysten auttaminen muuttuneessa tilanteessa.

Yksinyrittäjätukea haki 57 prosenttia kaikista työministeriön tuen piiriin määrittelemistä Mäntsälän yrityksistä. Tuen hakijoita oli 264 yritystä ja myönteisiä päätöksiä kunta teki 242 ja kielteisiä päätöksiä 22. Mäntsälään myönnettiin 484 000 euroa yksinyrittäjän tukia. Tuet käsiteltiin yhdessä Mäntsälän kunnan ja Mäntsälän Yrityskehitys Oy:n kanssa.

Mäntsälä on Suomen elinvoimaisimpia kuntia. Suomen Kuntaliiton tuore elinvoimaindikaattoritulasto kertoo mihin suuntaan kunnat ovat elinvoimaisuudessaan menossa. Mäntsälä pärjää erinomaisesti. Tilastot antavat selkeän kuvan kunnan elinvoiman kehityksestä ja vertailusta muihin kuntiin. Uudenmaan vertailussa Mäntsälä on sijaluvulla viisi. Edellä olivat Sipoo, Espoo, Helsinki ja Vantaa.

Kunnan elinkeino- ja markkinointipalveluiden tuottaminen on siirretty Mäntsälän Yrityskehityksen vastuulle. Mäntsälän Yrityskehitys on velaton.

3.5 Kiinteistö Oy Mäntsälän toimistotalo

Mäntsälän kunnan ja Eteva –kuntayhtymän omistaman kiinteistöyhtiön toimialana on maanvuokrasopimukseen perustuen hallita omistamallaan maa-alueilla sijaitsevia rakennuksia tai sille rakennettavia rakennuksia.

Yhtiön talous on toteutunut tasaisesti sen toimintavuonna, yhtiö tuotti voittoa noin 0,04 milj. euroa, joka kirjattiin taseeseen. Lainakanta oli pienentynyt noin 3,5 miljoonaan euroon.

4. Muut havainnot

Kunnan lainakanta 31.12.2020 kassavarat tilinpäätöshetkellä huomioiden on 3 720 euroa / asukas.

Mäntsälän kunnan lainakanta asukasta kohden oli vuoden 2020 lopussa 4 288 euroa ja velan määrä on ylittänyt valtakunnallisen keskiarvon (vuonna 2019: 3 360 euroa). Vuoden 2020 lopussa koko kuntakonsernin lainakanta oli 11249 euroa/asukas. Mäntsälän väkiluku on ollut pienessä kasvussa useamman vuoden ajan. Strategisten tavoitteiden mukaisesti Mäntsälän kunnassa halutaan varmistaa osaava ja hyvinvoiva henkilöstö.

Tarkastuslautakunta katsoo että, kunnan on jatkettava tulorahoituksen riittävyyttä vahvistavia toimenpiteitä.

Tarkastuslautakunta pitää huolestuttavana Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymän taloudellista tilaa. On varmistettava riittävä tiedonkulku Keusoten ja kunnan välillä.

Kuntastrategista ohjausta tulee vahvistaa. Toimialakohtaiset tavoitteet tulisi olla johdettavissa kuntastrategian tavoitteista sekä arvioitavissa kuntastrategisia tavoitteita vasten.

Tarkastuslautakunta ei ole voinut arvioida strategisia tavoitteita henkilöstön osalta asiakirjojen myöhäisen valmisteluaikataulun takia.

5. Vuoden 2019 arviointikertomuksen vastineet

Kunnanvaltuusto on antanut vastineensa vuoden 2019 arviointikertomukseen kokouksessaan 14.9.2020. Tarkastuslautakunta on käsitellyt arviointikertomusvastineet 14.10.2020 ja toteaa, että vastineet ovat olleet riittävät.

6. Tarkastuslautakunnan esitys kunnanvaltuustolle

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että valtuusto velvoittaisi kunnanhallituksen ja lautakunnat käsittelemään arviointikertomuksen ja antamaan vastineet kertomuksen havaintoihin (tekstissä vahvennettuna ja kursivoituna) kunnanvaltuustolle viimeistään 14.10.2021 kokoukseen sekä tarkastuslautakunnalle lokakuun loppuun mennessä.

Lisäksi tarkastuslautakunta esittää, että toimintakertomukseen olennaisesti kuuluvat muut asiakirjat valmistellaan jatkossa samassa aikataulussa toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen kanssa.

Kunnan tilintarkastaja on esittänyt vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisten toimielinten jäsenille, sekä viranhaltijoille. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan lausuntoon ja esittää kunnanvaltuustolle, että vuoden 2020 tilinpäätös hyväksytään ja kunnan taloutta ja hallintoa hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtävälalueiden jäsenille ja tehtävälalueiden johtaville viranhaltijoille myönnetään vastuuvapaus tilikaudelta 1.1.–31.12.2020.

Vakuudeksi Mäntsälässä 10.5.2021

Eero Kokko

Emmi Tuomisto

Nico Saramo

Raisa Ala-Lipasti

Jaakko Kyrö